

njili vrijednost i domašaj svojih studija, koje postajući sve više i više specijalne ne prestajahu biti sve manje od koristi i zanimljivosti za čovječanstvo. Kad gledamo naše nevolje i boli; steže nas žalost, koja nema u sebi ništa plemenito, već nas ponizuje, jer je uzrokom sramota, što je čutimo, kad se prepoznajemo u tako neprijatnoj slici. Odatle ona gorčina, neugodnost i gadjenje, što ga osjećamo čitajući najbolje romane ove škole.

Ako još dodamo, kako ugledni kritik francuski živo ističe, da je znanost izvan estetike i morala, *a književnosti nema nigdje bez estetike i morala* (La science est en dehors de l'esthétique et de la morale; mais esthétique et morale, c'est toute la littérature), onda će nam za cijelo svak priznati, da su ove misli tako izrečene veoma zanimljive i poučne ne zbog svoje originalnosti, već zbog vremena, kada su izrečene, i zbog velike smotre, u kojoj ih izriče jedau od najznatnijih današnjih kritika naroda francuskoga, onoga naroda, gdje je naturalistički roman slavio svoje najsajnije trijumfe.

Dr. S. B.

NAŠE SLIKE.

IVAN MATEJKO: *Umorstvo poljskoga kralja Przemislava*. Njemački braniborski knezovi, vječiti neprijatelji Poljske, bili su zavidni poljskomu kralju Przemislavu (1279 do 1296.) poradi njegove moći i odlučio ga ubiti. Dne 10. veljače godine 1296. prodru rečeni knezovi, dva Otona i Konrad s pomoću poljskih izdajica, u kraljev dvor u Rogoźnu, te im zbilja podje za rukom usmrtiti kralja.

Umjetnik nam prikazuje očajnu borbu kralja s njegovim neprijateljima upravo u najodlučnijem momentu. Napadači su oko kralja. Jednog od njih se je kralj oslobodio, oborivši ga udarcem svog mača na zemlju te se isti bolno hvata za izranjenu glavu. Kraj njega leži njegova sprava za strijeljanje, a kaciga mu se s glave otkotrljala na tle.

Od ostalih neprijatelja kraljevih navaljuju trojica žestoko na njega. Jedan od njih, držeći svoj bodež zubima, uhvatio je objema rukama desnicu kraljevu te ga priječi, da se mačem brani. Drugi, dotrčavši pred kralja, već je naperio na njega koplje, koje će mu sad na u srce utisnuti; a treći je ostraga zamahnuo već mačem, te će mu zadati udarac u zatiljak.

Kraljeva supruga, kraljica Riksa, Švedkinja, dohrla prestrašena iz susjedne sobe sa lijepim plavokosim sinčićem na jednoj ruci, i pruža drugu kao u obranu kralja. Nu jedna žena ne može da strašnu sudbinu nesretnog supruga spriječi. Jasno je, da pomoći više nema; došao je posljednji čas njegovu životu.

S lijeve strane na slici vidimo sprijeda stol i nešto posudja. Obitelj je upravo imala sjesti doručku kraj vatre, koja u kaminu gori. Ali je drukčije došlo. U nastaloj borbi bje stolac prevrnut, stolnjak preko stola prebačen, a staklena čašica se otkotrljala sa stola do podnožja stupa. Kraj vatre, koja je imala grijati mirnu, sretnu obitelj, nastalo je očajno rvanje jednog napadača sa pristašom kraljevim, te već vidimo, kako će žalibože potonji sad na biti oboren u plamen ognjišta.

Na slici s desna vidimo pred zastorom mrtva jednog kraljevog dvorjanika. Jedna mu ruka počiva na srecu, koje je probodeno strjelicom onog napadača, koji je kraljem u glavu ranjen.

Sliku popunjava arhitektura i namještaj, koji odgovaraju onoj dobi. Umjetnik Jan Matejko znao je ovaj historijski događaj takvom dramatskom živahnošću u svojoj slici predložiti, da nam se čini, da smo mu nazočni.

Koliko u kompoziciji slike, toliko i u izradbi njenoj pokazuju se sve vrline slavnog poljskog umjetnika. Boje na slici su živahne. U izradbi osoba pokazuje se savršeno crtanje i slikanje čovječjega tijela, a pomno je i sve ostalo na slici izradjeno. Svi-lena, svjetloplava haljina kraljeva, urešena zlatnim vezivom, odijela ostalih osoba, kacige, oružje, sagovi i zastori, — sve je to velikom ljubavlju izradjeno do najsitnijih pojedinosti.

Ova lijepa i skupocjena slika, koju je svojedobno preuzvišeni g. biskup Strossmayer nabavio, svojina je akademijske galerije u Zagrebu i nalazi se tu u dvorani za moderno slikarstvo.

Jan Matejko rođen je 30. srpnja godine 1838. u Krakovu. Učio je najprije u tamošnjem slikarskom učilištu, a kasnije u bečkoj slikarskoj akademiji. Nakon dovršenih nauka nastanio se je u Krakovu, gdje je godine 1873. postao ravnateljem slikarskog učilišta. Veliki ovaj umjetnik postavio je sebi glavnom zadaćom života: proslaviti kistom znamenite događaje poljske povjesti. S toga je predmete za svoje slike crpao isključivo iz te povjesti. Od mnogih njegovih radnja spominjemo evo ove: Jezuita Skarga propovijeda pred saborom u Krakovu godine 1592.; Sabor u Varšavi godine 1773.; Poziv Wladislava mudroga na prijestolje; Alkimista Sendziwoi pred Sigismundom III.; Simon Starowolski; kralj Sigismund I.; Jan Kohanowski; Unija Lubelska; Stjepan Báthory u logoru od Wielki Luki, Matija Borkowicz u tamnici; Sobjeski spasava Beč; posvećenje Sigismundovog zvona i t. d.

Uz ove historijske radnje naslikao je i mnoge portrete, koji se ističu vanrednom karaktetistikom i duhovitošću. Umro je na štetu umjetnosti i na veliku žalost svog naroda u Krakovu 1. studenoga godine 1893.

Prof. Nikola Mašić.

HENRYK SIEMIRADZKI: *Putnici na odmoru*. (Prizor iz staroklasične dobi). Slavni poljski umjetnik Siemiradzki koji je najradije crpao predmete za svoje slike iz starogrčkog i starorimskog života, prikazuje nam i u ovoj slici jednu crticu iz omiljelog njemu staro-klasičnog života.

Na ladanju je — pred kućom, u koju vodi nekoliko stepenica. Dva putnika umorna od napornoga hoda, što su ga po ljetnoj žegi načinila, odmaraju se pred ulazom kuće. Veliko stablo, koje je kraj kuće, stara uljika, pruža im ugodan hlad.

Jedan od putnika legao je na zid, metnuvši putnu svoju prtljagu pod glavu; a drugi sjeo uz njega, stavivši svoj svežanj na zemlju. Svaki od njih drži srebrnu kupu u ruci; a djevojka, ukućanka, koja kraj njih stoji, napunila im čaše vinom, te se sada s njima prijazno razgovara.

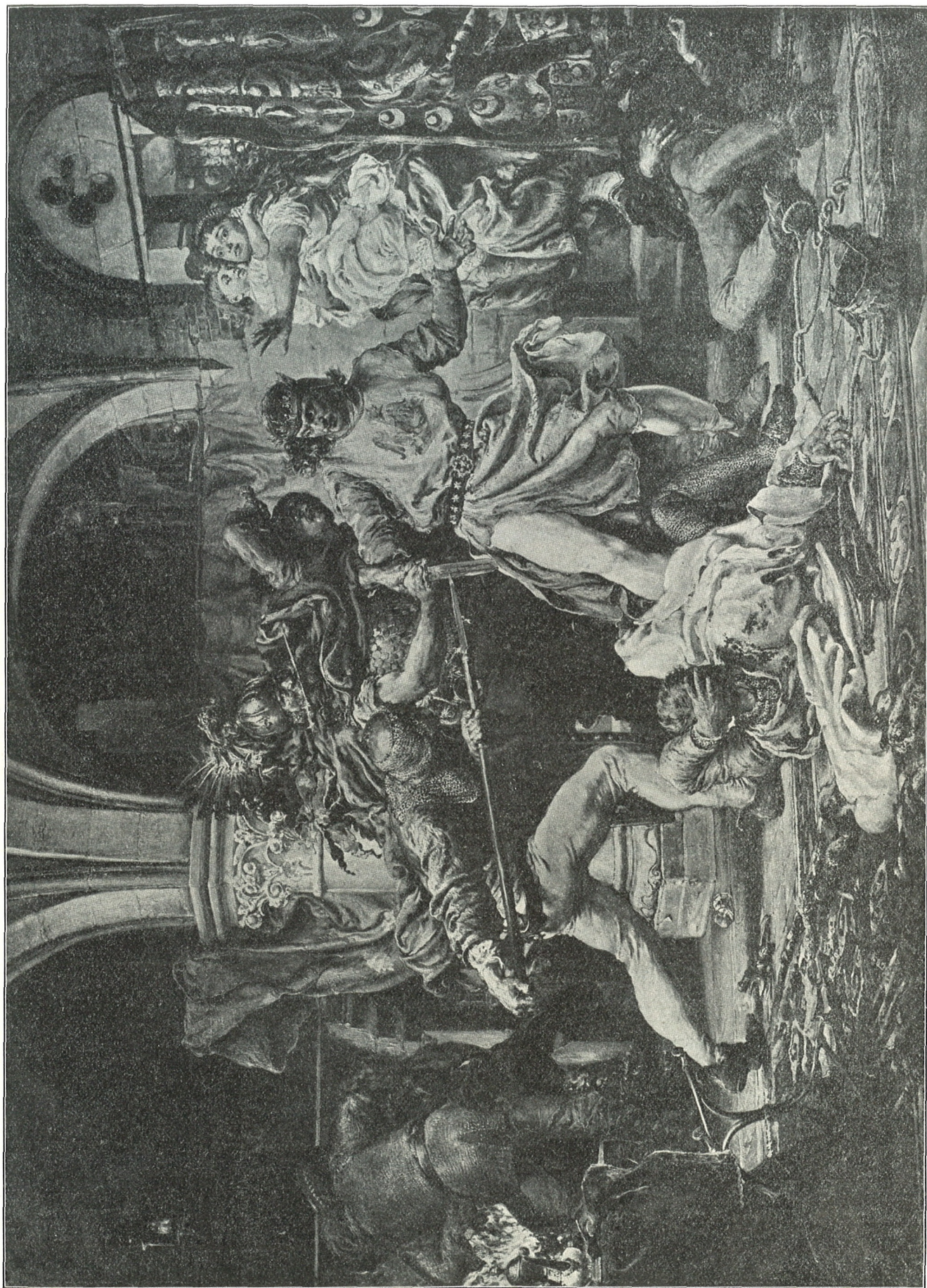
Kraj ladanjske kuće vodi cesta, s mostom, kojim je neki jarak presvoden; a onkraj ceste stoji prijatan gaj sivo-zelenih uljika, kojima se oko naslađuje, i plava daleka brda, koja se jedva vide poradi maglovite sparine. Nad tim je sunčanim krajem ljetno plavo nebo, a iznad dalekih brda dižu se mirno bijeli sparni oblaci.

Cijela nas se slika mило doimlje, jer prikazuje ugodnost mirnog odmaranja u hladu za velike sunčane žege. Radjena je godine 1877. u Rimu, a nalazi se sada u akademijskoj galeriji u Zagrebu. Nabavio ju u Rimu kod samog umjetnika preuzvišeni biskup J. J. Strossmayer.

Slikar Henrik Siemiradzki rodio se 15. studenoga 1843. u Charkovu od poljskih roditelja. Svršivši sveučilišne nauke, učio se slikarstvu u akademiji lijepih umjetnosti u Petrogradu. Iza toga je pošao na akademiju u Monakov, gdje je samo godinu dana ostao; a na to se uputio u Italiju. Njegov boravak ovdje odlučan je po cijeli mu dalni umjetnički rad. Putujući Italijom i diveći se njenim umjetninama, njenoj divnoj prirodi i ostancima njemu toli mile staro-klasične kulture — odlučio konačno nastaniti se u Rimu. Tu su nastale mnoge njegove znamenite slike med kojima je najpoznatija ogromna slika »Neronove žive baklje«, koja je svojedobno opću pažnju svratila na se i pribavila umjetniku svjetsko ime. Od mnogih njegovih slika spominjemo ovdje: »Žena ili posuda?« »Ples izmed mačeva« »Rimski bakanal« »On i ona« »Isukrst i grješnica« »Aleksandar Veliki povjerava se svojem liječniku Philipu« »Prodavač amuleta« »Brodoslovac — prosjak«. Siemiradzki još živi i radi u svojem velikom atelieru u Rimu.

SADRŽAJ: Lucija. — Ko tiha pjesma ... — Šumi. — U pohodu. — Dvorana br. 6. — Istorički elemenat u Šenoincju »Kletvi«. — Iz latinskoga svijeta. — Književno pismo. — Listak.

Izlazi svaki četvrtak na dva arka. — Godišnja cijena poštom i domaćima u kuću 14 K. inače 12 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

IVAN MATEJKO:

UMORSTVO POLJSKOGA KRALJA PRZEMISLAVA.